(گل - ٤٩)

هري ڪانوبا - سومد ٻو سوامي

ويدن چيو آهي ته ”پرميشور پار ٻرهم بي اَنت“ آهي. ساڳي ڳالهه پرماتما جي پيارن سنتن سان به لاڳو آهي. هنن جي مهما ڪٿڻ ڪرڻ دان ٻاهر آهي. ليڪن سنتن جا گڻ ڳڻجي ڪٿڻ ڪرڻ ۾، هڪ اَنوکو سواد پريمين کي ايندو آهي ۽ جيترا گهڻا پريمي ڀڳت گڏجي سندن گڻن جو ورنن ڪندا آهن اوترو وڌيڪ سواد اُنهن مان ايندو آهي.

هري ڀڳتي، تپ سادن، تيرٿ ياترا، ورتن يگين ۽ دان کان به وڌيڪ سريشٽ آهي ٻر ستگورن جو ڌيان ڌارڻ ۽ پرماتما جي نام جو اُچارڻ ۽ پنهنجي سوَ روُپ جو چنتن ڪرڻ جهڙو اُتم سادن، هن ڀؤساگر کان پار ڪرڻ وارو ٻيو ڪو به ناهي. جيڪڏهن اسين مٿين سادنن موجب ڪرم ڪندا رهنداسين ته ستگورو پاڻيهي اسان جي سهائتا ڪندا رهندا ۽ مڪتي دان پراپت ڪرائيندا.

هري ڪانوبا نالي هڪ مهاشيہ، پنهنجن ڪيترن

دوستن واڪان باباجن جون ليلائون ٻڌيون هيون پر ڪيس اُنهن تي وشواس نٿي آيو ڇو ته هنجي دل جي تخت تي، اَوشواس پنهنجو ديرو جمائي ويٺو هو. باباجن جي پريڪشا وٺڻ لاءِ، ڪن متون سان گڏجي شرڊيءَ ۾ آيو. متي تي زريدار پڳڙي پهريءَ پيرن ۾ هڪ نئون سئنبل پائي مسجد ۾ آيو ۽ باباجن کي پريان ڏسي چاهيائين ته باباجن جي پرسان وڃي پرڻام ڪريان، ليڪن نئين سئنبل جي چنتا اچي ورايس ته ڪٿي رکان. آخر منڊپ جي هڪ ڪنڊ ۾ سئنبل رکي، ڏاڍي نمرتا سان باباجن کي پرڻام ڪيائين. جڏهن بابا کان پيوُ ڀت ۽ ٻيو پرساد وٺي سئنبل پائڻ آيو ته سئنبل هئو ئي ڪونه! هيڏانهن هوڏانهن ڳولا ڪرڻ بعد، جڏهن سئنبل ڪين لڌس تڏهن نراس ٿي، پيرين اُگهاڙو پنهنجي رهڻ جي مڪان تي موٽي آيو.

گهر اچي سنان پوڄا ڪري، ڀوجن ڪرڻ ويٺو ته سئنبل جي ويچارن اچي ورايس - ڀوجن ڪري هٿ منهن ڌوئي ٻاهر آيو ته هڪ مرهٽي ٻالڪ کي سامهون ايندو ڏٺائين جنهنجي هٿ ۾ ڏنڊي جي هڪ چيڙي تي، سئنبل جو جوڙو لٽڪيو پيو هو. ٻالڪ چيو ته "باباجن، مونکي هي ڏنڊو هٿ ۾ ڏيئي چيو ته رستي تي هوڪو ڏيندو وڃ تہ "هري ڪا بيٽا، زري ڪا ڦيٽا."

جيڪڏهن ڪو چوي ته اهو سنبدل منهنجو آهي ته تون هن کان اول پڇ ته تنهنجو نالو ڇا هوري ۽ تنهنجي پتا جو نالو "ڪ" شبد سان شروع آهي ڇا؟ ۽ اهو به ڏسج سندس مٿي تي زرڀدار پٽڪو بدل آهي يا نه. خاطري ڪرڻ کانپوءِ سنبدل اُن کي ڏجانءِ.

بالڪ جو بيان ٻڌي، هوري ڪانوبا عجب ۽ خوشيءَ ۾ جنسي نچڻ لڳو ۽ بالڪ کي چيائين ته "اهو سنبدل منهنجو ئي آهي ۽ مان ئي "ڪ" ڪانوبا جو پٽ آهيان. منهنجي مٿي تي پڻ زرڀدار پٽڪو بدل آهي." بالڪ اِن تي راضي ٿي، کيس سنبدل ڏنو. هوري ڪانوبا کي پوءِ دل ۾ پڪ ٿي ته "باباجن برابر انترجامي آهن ۽ منهنجي پريکيا وٺڻ لاءِ ئي، بالڪ جو روپ ڌاري، ليلا ڏيکارڻ لاءِ ئي، آيو هو." مطلب ته هوري ڪانوبا جي اڇا پوري ٿي ۽ ڪلندو ڪڏندو گهر موٽي ويو.

(٢) ڪاڪا صاحب ڏيڪشت جو پساهه شري ياڻيڪي ناگپور ۾ رهندو هو. هو جڏهن ١٩٠٦ ۾ هماليه پربت تي ويو هو تڏهن گنگوتريءَ کان هيٺ، اُتر ڪاشيءَ ۾ پهردوار جي ويجهو، هڪ **سوامي سومديو** سان سندس واقفيت ٿي ۽ هڪ ٻنهي جي الڊريس پاڻ وٽ لکي ڇڏيائون.

پنجن سالن کان پوءِ سوامي سومديو ناگپور ۾ آيو ۽

پاڻيءَ جي وٽ اچي ٽڪيو. اُتي باباجن جي ساراهه ٻڌي، خوش ٿيو ۽ چاهنا ٿيس ته شرڌيءَ ۾ وڃي باباجن جو درشن ڪريان. مدماد ۽ ڪوپرگانو پار ڪري، ٽانگي ۾ چڙهي شرڌيءَ ڏانهن آيو ته پريان ئي مسجد تي ٻه جهنڊا جهوليندا ڏسڻ ۾ آيس.

هر هڪ ماڻهوءَ جو سڀاءُ الڳ الڳ ٿيندو آهي. سومديو دل ۾ چوڻ لڳو ته ”باباجن سنت ٿي ڪري مسجد مٿان جهنڊو ڇو جهولارايو آهي؟ باباجن پنهنجي ٻڌرائي ڪرڻ لاءِ اِهو ڪم ڪيو آهي ڇا؟ جي ها ته سنت کي اِنهي ۾ دلچسپي رکڻ کپي ڇا؟ سنتپڻو اِهو آهي ڇا؟ مان ڀانيان ٿو ته هي سنت، پنهنجي ڪيرتي ۽ ناموس جو شوقين آهي. بهتر آهي ته گهر موٽي وڃان.“

جڏهن موٽڻ لڳو ته ٻين ياترين چيس ته ”اوکي ته جهنڊا ڏسي من ۾ موٽي وڃڻ جو جوش آيو آهي پر جڏهن رٿ، پالڪي، گهوڙا ۽ ٻي سامگري ڏسندين ته تنهنجو ڪهڙو حال ٿيندو؟“ سومديو گهٻرائجي چوڻ لڳو ته ”مون اَنيڪ سادن سنتن جا درشن ڪيا آهن پر هي سنت ڪو عجيب ٿو ڏسجي، جو مان ۽ وڏائيءَ جون شيون، پاڻ وٽ ڪٺيون ڪري رهيو آهي. اهڙي سنت جو درشن نه ڪرڻ ئي بهتر آهي.“

ٻين ياترين اُن ئي چيس ته ”تون اِها تنگدلي

چڏي ڏي. باباجن کي پنهنجي ناموس ڪڏانهن جو خيال سپني ۾ به ڪين ايندو آهي. اهي شيون پڪت گھڻ، پوئم ۽ پڪتي وچال آڏي پيئا ڪيئون آهن. تنهن ڪري ضد چڏي، هلي سنت جو درشن ڪريو“ ۽ سومديو به ساڻن گڏجي آيو. شوڊي ۾ پهچي، تيار ٿي، جڏهن مسجد ۾ پهتو، تڏهن حيران ٿي ويو جو سندس اکين مان ڳوڙها ڳڙڻ بند ٿي نه ٿين ۽ ڪنهن رڪجي ويس!

اکيان تنگدل ۽ ڪنو خيال سندس مغز مان اڏامي ويا ۽ پنهنجي گوروءَ جا وچن ياد آيس ته ”جتي من وڏيڪ پوسن ٿئي ۽ چڪجي، اهو آستان ٿي وشرام ڌام سمجهج.“ جڏهن باباجن جي چرڻن تي متي ٽيڪڻ لاءِ باباجن جي ويجهو آيو ته باباجن ڪروڌ ۾ پرجي چيو ته ”همارا سامان، هماري هي پاس رهني دو. تم اپني گهر واپس لوٽ جائو. خبردار جي مسجد جي ڏاڪڻ تي وري متي چڙهيو آهين. اهڙن ماڻهن جو درشن ٿي چو ڪرڻ گهرجي، جيڪي مسجد مٿان جهنڊا جهولائي رهيا آهن. اهي سنت جا لڇڻ آهن ڇا؟ يڪدم موٽي گهر هليو وڃ. هڪ پل به نه ترس.“

هاڻي سومديو کي سمجهي آيو ته باباجن برابر انترجامي آهن ۽ دل ۾ آيل خيال مونکي کولي ٻڌائي رهيا آهن. دل ئي دل ۾ پيشمان ٿيو ۽ باباجن کي مهاتما ۽ سچو سنت سمجهي، پاڻ تي لعنت وجهڻ لڳو ڇي

”مون پاپ ڪيو. جو هن پوتر شڌ آتما لاءِ، من ۾ گمان پيدا ٿيو.“

باباجن جو، ٻين ڀاڳين کي آشيرواد، ڪرڻ، مٿي تي هٿ رکڻ ۽ ڪن کي پاڪر پائڻ ڏسي ۽ ڪين اُدي پرساد ڏيندو ڏسي، دل ۾ چوڻ لڳو ته ”ڀلا مون سان هي ڀيدڀاوَ ڇو؟“ آخر سندس وويڪ ئي کيس جواب ڏنو ته ”توکي پنهنجي دل وڏيڪ شڌ ڪرڻ ۽ آچرڻ (هلت) وڏيڪ سڌارڻ کپي. باباجن جو ڪروڌ، منهنجي لاءِ هڪ وردان جي برابر آهي.“ مطلب ته سومديو جي دل مان ڪترو خيال ڪافور ٿي ويا ۽ باباجن جي شرڻ ۾ رهي وڏو ڀڳت ٿي پيو.

”ڪوئي ڪو بخيلي نوئي ناهي،
ڦر ستگور آڻ نوايا. (گورواڻي)

(٣) هڪ دفعي جڏهن نانا صاحب چندورڪر، ڀڳت مهالساپتي ۽ ٻين ڀڳتن سان مسجد ۾ ويٺو ته بيجاپور جو هڪ مسلمان، ڪٽنب سميت، سائين بابا جي درشن لاءِ آيو. زالن کي برقعو پيل ڏسي، نانا صاحب پاڻيهي اُٿي ٻاهر وڃڻ لڳو ته باباجن کيس وڃڻ کان روڪيو. زالون اڳيان وڌي اچي درشن ڪيو. اُنهن مان هڪ پنهنجو برقعو هٽائي، باباجن کي پرڻام ڪري، وري گهونگهٽ چاڙهي ڇڏيو.

نانا صاحب جو من، اُنهيءَ زال جي سندرتا جي

موهجي ويو ۽ چياهين ته جيڪر پيو پيرو بہ سندس سندر منهن ڏسان. سندس اندر جو حال جاڻي، ماڻهن جي وچ ۾ ڪانپوءِ باباجن ڪيس چيو ته ”نانا، تون اڄايو ڇو موهت ٿيو آهين؟ گيهن اِندرين کي پنهنجو ڪم ڪرڻ ڏي. هي ۽ سندر سرشٽي ڀڳوان جي خلقيل آهي. اسان جو فرض آهي ته ڀڳوان جي سندرتا جي ساراهه ڪريون. هي من تہ مشڪل استر ٿيندو آهي پر جيڪڏهن سامهون دروازو کليل هجي تہ پنٺين دروازي کان اندر ڇو اچڻ گهرجي؟ چت جي شڌ ٿيڻ ڪانپوءِ ڪنهن بہ ڪشٽ جو اُٿيو ڪين ٿيندو. جيڪڏهن من ۾ خراب خيال ناهن ته ڪنهن کان بہ ڊپ ڪرڻ جي ضرورت ڪانهي. نيترن کي پنهنجو ڪم ڪرڻ ڏي. اِن ۾ لڄي ٿيڻ يا من کي چنچل ٿيڻ نہ گهرجي.“

اُن وقت ڀڳت شاما بہ اُتي حاضر هو پر ڪيس سمجهه ۾ ڪين آيو ته باباجن جي اُنهن وچنن ڪيڻ جو مطلب ڪهڙو آهي. پوءِ موٽندي مهل نانا صاحب کان اِن باري ۾ پڇيائين. نانا صاحب سچو ورتانت ٻڌائي چيس ته ”اسان جو من اصل کان ڏايو چنچل آهي، تنهن کي چيڪ ڏيڻ نہ گهرجي. اِنـدريون پلي چنچل ٿي وڃن پر اسان کي پنهنجي سرير کي قابو ۾ رکي من کي اشانت بنائڻ نہ کپي. اِندريون تہ پنهنجي سڀاءَ موجب هميشهه چپشتا (اچا) ڪنديون رهنديون

آهن، ليڪن اسان کي اُنهن جي اَڏين ۾ نيڻ گهرجي، جينوٽيڪ اِندرين تي بلڪل پورو ضابطو ۽ ڪنٽرول رکڻ ممڪن ناهي.

اسان کي اَڪيون پوابر پڳوان جي خلقيل سعدرتا ڏسڻ لاءِ مليون آهن پر جي من ۾ خراب خيال نه اچن ته پوابر بي ڊپو تـــي اُها سعدرتا ڏسي، اُن سان گڏوگڏ اِيشور جي ساراهه ڪرڻ گهرجي. جـــي اسانجو پڪـو اپياس تي ويو ته سنساري وشين جو آنند ماڻيندي به اسانجو من، اِيشور جي يادگيري ڪندو رهندو.

پر جي پاهرين اِندرين جي وشين ڏي ڊوڙنداسين ۽ اُنهن ۾ ليٽنداسين ويندا سين ته جنم مرڻ کان ڇوٽڪارو اصل ڪين ملندو. اِندرين جا ڀوڳ اسان کـــي، پرماتما جي طرف کان پرشمت ڪرڻ ڪيرائيندا آهن، تنهن ڪري، پنهنجي وويڪ کي سارتي (رٿ هلائيندڙ) بڻائي، من جون واڳون پنهنجي هٿ ۾ جهلي، من کي اِندرين جي پدارٿن ڏانهن وڃڻ کان روڪڻ گهرجي. اهڙا ئي من کي روڪڻ وارا سارٿي، اسانکي وشنو ڀڳوان جو محلات پراپت ڪرائي سگهندا، جو ئي اسان جو سچو ڌام آهي ۽ جتي وڃي پهچڻ کانپوءِ پراڻي وري هن سنسار ۾ نٿو موٽي اچي.